

VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh
in za sadjarstvo.

Št. 4 V Ljubljani, 28. februarija 1893. Letnik VI.

Krvna uš.

Zadnje tedne so obračali avstrijski sadjarji veliko pozornost na to kvarljivo jabolčnega drevja. Povod temu je dalo neko vprašanje kmetijskega ministerstva na razne kmetijske družbe, ali kaže narediti kakor proti trtni uši mejnarodno konvencijo, katere namen bi bil s skupnim postopanjem zatirati krvno uš. Vsi strokovnjaki, in to ne le posestniki kupčijskih drevesnic, so se izrekli po vsej pravici proti temu naklepu, ki bi prizadejal ogromno škodo napredku v sadjarstvu. Mi smo že pisali v svojem listu o kvni uši ter priporočali z vsemi silami jo zatirati, a da se do danes nismo še izrekli o vprašanji kmetijskega ministerstva prihaja od tod, ker nismo hoteli sploh ničesar o tem pisati, oziroma ne begati naših čitateljev z neumestnim pretiravanjem. Da pa danes vendar o tem pišemo, vzrok so članki po nekaterih slovenskih listih, ki reč pretiravajo, oziroma kar naravnost napačne tr itve širijo.

Najprej ni res, da je krvna uš toliko škodljiva, da bi kakor trtna uš uničila ves vinograd, uničila cele jablanove nasade. Krvna uš precej škoduje mlademu drevju, največ mlademu ne še dogojenemu, a odraslemu drevju v sadovnjaku ali sploh na planem na stalnem mestu rastočemu škoduje prav malo ali prav nič. Krvna uš ni nova reč, imamo jo toliko časa, dokler imamo jablani. Bila pa je domača le po posameznih deželah, koder so jo jeli spoznavati potem, ko se je pričelo sadjarstvo dvigati, ko so nastali obširni novi nasadi, oziroma nove drevesnice. Kakor se širi sadjarstvo, kakor se množijo drevesnice, tako se širi tudi krvna uš. A ona škoduje največ drevesničarjem, zato je v njih interesu, da jo zatirajo, ker drugače ne morejo lepega drevja oddajati. Nikakor pa ni res, da bi bila krvna uš sploh kedaj in v katerem kraji na svetu uničila jablanove nasade, to je pretirano popisano v knjigah, ki so lahko večinoma druge iz druge prepisane.

Ni res nadalje, da bi ministerstvo nameravalo izdati zastran zatiranja krvne uši zakonske naredbe. Ono je bilo le pozvano odgovoriti, če bi morebiti tudi Avstrija hotela pristopiti mejnarodni konvenciji. Predno pa more na to v enem ali drugem smislu odgovoriti, vprašalo je merodajne zastopnike za svet. Vsi ti zastopniki so se pa soglasno v nasprotnem smislu izrekli, in dotični referent v c. kr. kmetijskem ministerstvu se je sam izrekel, da je kmetijsko ministerstvo dobilo to reč od drugod in da je bilo samo za se uže od vsega pričetka proti konvenciji.

S to konvencijo, katere najvažnejša točka bi bila ta, da je kupčijsko drevesnico, kjer najdejo krvno uš, za pet let za-

preti, so le drevesničarji na Nemškem, ki so reč sprožili, hoteli zopet pridobiti avstrijskih naročnikov na drevje, katere so popolnoma izgubili, odkar imamo v Avstriji sami dovolj drevesnic. V tem grmu tiči zajec!

Sicer pa, ali nimamo uže zakonov, ki velevalo zatirati škodljive mrčese? Imamo jih, a so le na papirji, lastniki drevesnic jih pač zvršujejo, kajti v par letih bi drugače razne uši pojedle drevesnico in pa blagajno lastnikovo, ne zvršujejo jih pa kmetovalci, katerih drevje je polno raznih kvarljivcev. Kaj pomaga drevesničarju, če zatre krvno uš do zadnjega njenega jajca, če je pa nemarni sosed ne zatira in tako posredno zopet vnovič v drevesnico zaplodi!

Vsak sadjar naj sam za se svojo dolžnost izpolnjuje, a poštenim trgovskim drevesničarjem dajmo mir, kajti le po njih se je sadjarstvo uspelo na današnji stopnjo. Kdor je nepristranski, mora priznati, da so do sedaj občinske, šolske in drevesnice enake vrste še bore malo koristile in da so se ogromne subvencije za te drevesnice skoraj popolnoma zavrgle.

Kako se pričvrstijo hijacintam stebila?

Kako se pričvrstijo hijacintam stebila na paličice, je sploh znano, vendar pa je treba tudi pri tem opraviilu previdno ravnati. J. Linder piše v „Nemškem vrtnarskem listu“ tako le: „Hijacintovo steblo se zaradi preobitega cvetja ne more držati po konci, zato mu moramo dati oporo. Dosedaj so navadno vtaknili v cvetličnik poleg rastline paličico in k njej privezali steblo. To

Podoba 9.

je sicer pri drugih rastlinah popolnoma pravilno, pri hijacintah se mi pa ne zdi dobro. Če namreč zasadimo paličico preblizu stebila, poškodujemo čebulo, če jo pa zasadimo daleč od nje, pustiti moramo dolgo nit, tako da kazi cvetličo. Če privežemo steblo pretrdo k paličici, zaje ze nit vanje, ovira rast in steblo se odlomi. Te neprilike so pač vsem znane. Jaz se jih izogibljem uže več let, ravnam pa tako le: Narežem si palice, kolikor mi jih je treba, potem vzamem počinjene žice, kakeršno rabijo vrtnarji, in sicer do 20 cm dolgih koncev, ter zakrivim vsakemu 5—6 cm dolg konec tako le [] . Nato vtaknem kratki konec v palico, tako da ga ostane še 1 cm zunaj, prosti konec zavijem okoli okroglega žebelja, vzamem žebelj venkaj, naredim še eno petljo in naredim na konci majhen kavelj ter ga zataknem v petljo, kadar spravim steblo v žični krožec. (Glej podobo 9.) To opravilo se na prvi pogled zdi počasno in nepravilno, vendar je zelo preprosto in se lahko hitro izvršuje. Prav nič dalj ne mudi nego privezovanje na paličico. Poleg tega pa tudi steblo ne trpi, ker se krožec (velika petlja) naredi tako velik, da steblo lahko raste. Vrtnarji, ki se pečajo z vzgojo hijacint, naj si po zimi po mojem načinu napravijo podpor, da jih imajo spomladi takoj pri rokah in v kratkem času lahko pričvrstijo na stotine rastlin. Gotovo bo ta ali oni čitatelj rekel, da tudi take paličice niso lepe in da se tudi na ta način pritrjene hijacinte lahko položijo, posebno na prostem. Na to odgovarjam, da se to meni ni zgodilo. Sicer pa svetujem vrtnarjem in prijateljem hijacint naj poskusijo.“

„Mariborščica“, hvalevredna namizna češnja.

Izmed finih namiznih češenj je vsega priporočila vredna „Mariborščica“, ki je pod tem imenom po vinskih krajih šoštanjanskega sodnega okraja zelo razširjena. Ker je ta češnja zaradi svoje lepote, finega okusa, trpežnosti in rodovitnosti vse hvale vredna, zato pač zasluži, da se razširi tudi po drugod. Mariborščica, ki je morebiti z drugim imenom znana tudi drugod, ni izmed najdebelejših, pa vendar je še jako debela češnja, pravilne, srčaste podobe. Koža ji je gladka, proti solncu krvavordeča, na senčni strani svetlejša z drobnimi rdečimi pičicami. Pecelj je kratek, pecljeva jamica močno vdrtá ter koža ob robu te jamice pogosto razpokana. Meso je svetlorumenordekaste barve, dovolj trdno, ravno prav sočno ter posebno finega okusa. Sad dozori nekoliko poprej nego pri drugih poznih češnjah ter ima to posebno dobro lastnost, da se ga črvi nikoli tako zelo ne lotijo kakor drugih češenj. Ker je dovolj trden, zato se brez škode da v daljne kraje pošiljati, kar je posebno veliko vredno za sadno kupčijo. Od nas prinašajo te češnje daleč na Koroško, pa pridejo tjakaj vendar še čisto lepe na trg ter imajo zaradi svoje zares vabljive lepote vselej dovolj kupcev. Cepičev te lepe češnje dobi brezplačno vsak, kdor pošlje poštino v pisemskih znamkah pod naslovom „Miloš Levstik, Št. Andraž, pošta Velenje na Štajerskem“. Omeniti še moramo, da ta češnja je druga nego „rdeča hrustavka“.

M. Levstik.

Kamelijeva stoletnica.

Vsi cvetličarji se sedaj zanimajo za japonske kresnice (*chrisanthemum*) in po vsem svetu, celó v Avstraliji, prirejajo razstavo za razstavo, druge ponosne cvetlice pa, ki obhajajo letos stoletnico, ne omenja noben veči vrtnarski list.

Kamelija je zaradi nežnih barv in zaradi svoje oblike gotovo ena najlepših cvetic po naših cvetličnjakih. Predno smo jo dobili iz južnih krajev, cenili so jo zelo za vrtnarsko vezenje. Danes pa je pozabljena. Brez duha je, lahko se kvári in je v primeri z drugimi južnimi cveticami tudi precej draga. Letos je ravno 100 let, odkar smo dobili prvo gibato kamelijo, in čudimo se, da se je pri tej priliki nihče ne spominja, da ji nikjer ne prirede razstave.

Veliko časa je minilo, da smo dobili gibato kamelijo. Preprosta je rasla po naših vrtih uže v tridesetih letih preteklega stoletja. Kamelija je sorodna s čajevko in je baje svoje dni tudi tako lepo dišala.

Bajka pripoveduje, da se je Jupiter ozlovoljil. Gracije so ga hotele razveseliti in so mu pripovedovale o ljubezni med Martom in Venero. Temu se je mali Amor silno smijal in marsikaj nelepega povedal o svoji materi. Ko je to zvedela, naročila je Flori, katera ga je varovala, naj ga za kazen pretepe, in sicer, da si bo bolj zapomnil, s trnjevimí šibicami vrtničnimi. Toda Amor je bil prebrisan dečko. Prosil je Floro, naj mu prizanese; mogoče da ji je tudi zapretil, da izda njene ljubezenske tajnosti, če ga pretepe s trnjevimí šibicami. Flora se ga usmili in namestu trnjevih šibic vzame nifonskih rož, katere so dišale ravno tako kakor rože, trnja pa niso imele. Toda Venera to zve. Jezi jo, da bi njena beseda v Olimpu ne imela več veljave, in zapove Flori, da izvrši kazen pred njenimi očmi. Nad nifonskimi rožami pa se maščuje s tem, da jim vzame vonj in jih prežene v daljne dežele. Prejšnje stoletje jih je rešil neki duhovnik in sedaj se imenujejo kamelije.

Uže male rastline krase veliki cveti, če pa jih vsadimo v cvetličnjaku na prosto, potem pa dosežejo vso svojo lepoto. Tu vzrastejo v velika drevesca in cveto meseca februarja in marcija tako zelo, da se veliko, temnozeleno listje skoraj ne

vidi iz lepih cvetov. Take rastline sem videl pri baronu Alfonzu Rotšildu (Rothschild) v Ferrieres-en-Brie, S. M. na Francoskem, kjer imajo 60 m dolg in 10 m širok cvetličnjak. Gojili so jih kot piramide, krogle, kordone, palmete itd. in so dobili od njih vsako leto 10—15.000 cvetov.

Kamelija se je zelo hitro razširila po svetu. Po sobah ji radi odpadajo popki. To pa se prepreči, če se pravilno zaliva in škropi po listih z mlačno vodo.

V. Heinitz, mestni vrtnar.

Vrtnarske raznoterosti.

Cvetlična boja in njih duh. V Evropi gojimo kakih 4200 rastlinskih vrst. Zanimivo je vedeti, koliko izmed njih jih diši. Lahko rečemo, da je duh, ki je rastlini pač najlepše svojstvo, skoraj izjema, kajti izmed vseh rastlinskih vrst diši jih komaj 420, devet desetih jih je brez duha.

Po barvi imamo največ belih cvetlic, in sicer 1194 — izmed njih jih diši 187, rumenih 951 — diši jih 77, rdečih 823 — diši jih 84, modrih 594 — diši jih le 31 in vijoličastih 308 — med njimi 13 dišečih. Raznobarvnih cvetlic je 230 — diši jih pa 28.

Semkaj pa nismo prišteli tistih rastlin, katere imajo uže po sebi neprijeten duh, ali pa ga pokažejo tedaj, če jih zmanemo. Tudi takih rastlin je precej.

V. Heinitz.

Skrb za sadno drevje. Zapuščeno in zanemarjeno drevo se mora boriti z vsemi nezgodami. Lubad se strdi, pokrije jo mah, in lotijo se je drugi zajedalci, iz kratka: drevo živi borno in hitro pogiblje. Kdor svoje drevje uže iz prva pridno oskrbuje ter ga vsako jesen namaže z apnom in krvjo, njemu ne bode treba stare lubadi in mahu odstrgavati; vse nepotrebno pade samo od sebe raz drevje. Kdor ga pa uže mnogo let ni otrebil, a vender enkrat to stori, ker ga vest peče, ta naj razprostre pod njim rjuho, na katero padajo vsi odlupki, ker ravno v stari lubadi in pod njo je pravo ležišče vsakovrstne škodljive zalege. Kadar drevo ostrgaš, namaži ga z apnenim beležem. Vsem onim, kateri niso zadovoljni z rodnostjo svojega drevja, prav zelo priporočamo, naj potrebiyo z njega vse nepotrebno vejevje, da bodeta zrak in solnce mogla do listja, naj pomažejo deblo in veje ter nekaj let zapored drevju gnoje. Ako vse to ne pomaga, pa je še vedno čas za pomlajanje kron. Pomlajaj pa tako: Skrajšaj nekaj vej po manj, da bodo sok na se vlekli, druge pa močno. Veje nažagaj vedno spodaj, potem jih šele zgoraj zarezhi, da se ne morejo odkrehniti. Obžagano mesto gladko poreži z nožem, rano pa zamaži s cepilno smolo ali pa, če je prevelika, z zmesjo od kravjaka in ilovice.

Mnogo dreves ima prav šibka debela. Ko se vrh prav povoljno razširja in razvija, je deblo vender le vedno še šibko. To pa je za trpežnost drevesa napačno, in treba napako popraviti s tem, da siliš deblo debeleti. Naredi mu po dolgem na eni ali dveh plateh zarezhe, ki segajo do lesa, a ne gredo vanj. Zarezhe delaj z rtom ostrega noža, katerega z dvema prstoma tako drži, da more le do gotove globočine skozi lubad. Take zarezhe bistveno pomagajo, da se jači deblo.

Sadno vino, tolkovec ali mošt imenovano, lahko hitro in ceno učistiš, ako primešaš vsakemu hektolitru vina en liter sladkega posnetega mleka. Kadar se je učistilo, pretoči ga v snažno in zdravo posodo.